

The semantic modulation in denotative space of the text of fiction

The article is devoted to a problem of reflecting the world in the denotative space in a work of fiction. Semantic processes enabling a lexical unit to express the author's personal world outlook are regarded.

Keywords: author's personal world outlook, denotative space, semantic processes.

Ольга Петришина

СТРУКТУРНО-ЕКСПРЕСИВНА СПЕЦИФІКА СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ У ЦЕРКОВНИХ ПРОПОВІДЯХ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОПОВІДНИЦЬКОЇ СПАДЩИНИ ЙОСИФА СЛІПОГО)

Статтю присвячено аналізу різноманітних синтаксичних конструкцій проповідницької спадщини Йосифа Сліпого. Гомілетичні вимоги та індивідуальна манера проповідування визначають особливості синтаксичних одиниць у мовотворчості Патріарха.

Ключові слова: синтаксична конструкція, просте речення, ускладнювальні компоненти, складнопідрядне речення, головна частина, підрядна частина, складносурядне речення, експресивна функція, церковна проповідь.

Головне призначення церковної проповіді – пояснення біблійних істин з метою формування християнського світогляду та виховання моральних чеснот вірного християнина. Це, а також переважно усна форма функціонування проповіді, є визначальними чинниками, що зумовили специфіку лексичних та граматичних засобів, притаманних проповідницькому підстилю релігійного стилю сучасної української літературної мови. Історії його становлення, конститутивним ознакам, мовним стильовим засобам тощо присвячені розвідки багатьох учених: В. Німчука [12–14], Н. Бабич [1–2], Н. Дзюбишиної-Мельник [6–8], З. Куньч [10–11], І. Грималовського [5], І. Чепіги [18–20], Г. Чуби [21–22] та ін. Завдяки дослідженням І. Огієнка [15–16], О. Горбача [4], В. Німчука [13] висвітлено мовностилістичні особливості українських перекладів Святого Письма. Упродовж останніх років з'явилися численні лінгвістичні праці, присвячені різним аспектам аналізу цього функціонального різновиду сучасної української літературної мови. Проте специфіка синтаксису проповідницького підстилю, як і релігійного стилю загалом, на сьогодні в лінгвістиці майже не вивчена.

Грунтовного мовознавчого аналізу вимагає спадщина відомих діячів української національної церкви, зокрема Патріарха УГКЦ Йосифа Сліпого. Творчий доробок Блаженнішого до останніх десятиліть ХХ століття був заборонений, а нині претендує на статус кращих зразків духовної писемності. Наукові праці, проповіді й послання першоєрарха використовують при викладанні спеціальних дисциплін у духовних навчальних закладах.

Окремі аспекти життя й багатогранної діяльності Патріарха Йосифа стали предметом досліджень, здійснених у діаспорі М. Галівим, І. Дацьком, В. Качмарем, М. Лабунькою, В. Ленциком, М. Любачівським, М. Марусиним, І. Музичкою, Л. Рудницьким, М. Рудницькою, І. Хомою, їх також вивчали лінгвісти та духовні особи в Україні (М. Бармак, М. Бендик, Е. Бистрицька, О. Гринів, І. Губаржевський, А. Денисенко, О. Мишанич, Ю. Рудавський, В. Сергійчук, Н. Сердюк, О. Шишка). Проте мовностилістичні особливості його розмаїтої творчої спадщини не були предметом мовознавчих студій.

Мета дослідження – проаналізувати структурно-стилістичні особливості синтаксичних одиниць у проповідях Йосифа Сліпого. Об'єктом нашої студії є синтаксичні конструкції проповідей Патріарха Йосифа Сліпого. Джерельною базою послужило єдине видання творчого доробку Блаженнішого, яке було опубліковане в Римі впродовж 1968–1985 рр. (цитуємо за цим виданням, указуючи том, сторінку, зберігаючи орфографію та пунктуацію).

Проповіді Йосифа Сліпого багатогранні та оригінальні з погляду використання синтаксичних конструкцій. Структура проповідей, з одного боку, має виразні ознаки розмовного мовлення, що передається еліптичними, контекстуально неповними реченнями, безсполучниковими конструкціями

складних речень тощо, а з другого, – підпорядковується гомілетичним вимогам „пишності фрази”, що вимагає складних, витончених форм вислову, як у публіцистичному стилі.

Реалії церковного проповідання передбачають обов'язкову присутність слухачів-прихожан, які вірують у конкретні істини, свідомо прийшли до храму, проте мають різний рівень теологічних, релігійних знань. Це провокує певну економію та доступність мовних ресурсів, зокрема появу в аналізованих проповідях простих, насамперед односкладних, неповних речень, які зазвичай позначені очевидною експресивністю і водночас лаконічністю, а також смисловою залежністю від їхнього реченнєвого оточення, здебільшого – від складних синтаксичних конструкцій, як наприклад: *Явився, отже, Бог Отець – своїм голосом, Син Божий Христос – стояв у Йордані, Святий Дух – у виді голуба сховався на Спасителя. Це вперше таке ясне об'явлення Пресвятої Тройці* (XIII, с. 92).

Водночас урочистості, піднесеності та образності як обов'язкових гомілетичних вимог до церковної проповіді Йосиф Сліпий досягає значною мірою завдяки ускладненню простого речення. В аналізованих проповідницьких текстах найбільш продуктивними елементами ускладнення є:

1) однорідні члени, на особливу увагу серед яких зі стилістичного погляду заслуговують синоніми. З одного боку, синонімічний ряд, називаючи одне загальне поняття, надає проповідникові широкі можливості стильового вибору для урізноманітнення тексту, а з іншого, – синоніми мають різний змістовий обсяг, додаткові значеннєві відтінки, відрізняються якісним і кількісним виявом емоційно вольової експресії та колориту, стають підґрунтям градаційної семантики висловлювання проповідника. Наприклад: *Щоб цьогорічне Різдво було виявом не лише віри, але й нашої потіхи і радості в усіх наших переживаннях* (XII, с. 248); *Христос проповідував, робив чуда, терпів, страждав, умер і воскрес!* (XIII, с. 144);

2) уточнювальні члени суттєво доповнюють, конкретизують смисл речення, не порушуючи його змістової, граматичної та інтонаційної самостійності, як-от: *Наші предки, давні й старовинні скити, – перевозили навіть храми й престולי з місця на місце, а пізніше будували їх з дерева і каміння* (XII, с. 19–20);

3) відокремлені члени – інтонаційно виділені в реченні компоненти для посилення його змісту або пояснення, конкретизації пов'язаного з ними слова: *Прихильна чи неприхильна, правда мусить завжди бути бережена* (XIII, с. 306);

4) вставні конструкції, що традиційно є засобами вираження суб'єктивної модальності, інтелектуальних та морально-етичних оцінок душпастиря, додаткової інформації тощо: *Так само й наші труди, терпіння, хрести й прикроці, певно, нагородить Христос великою і дочасною і вічною нагородою* (XIII, с. 97);

5) вставлені конструкції: *На останній молитві після Тайної Вечері, а молитва була довга і умильна, Христос молився за своїх апостолів, за свою Церкву* (XIII, с. 115).

Застосування методу кількісного аналізу речень проповідницької спадщини Блаженнішого засвідчує послідовну перевагу складних речень над простими. Це співвідношення в середньому становить 59% до 41%. Основою складних речень, використаних Блаженнішим у проповідях, є двокомпонентні складні синтаксичні конструкції з підрядним зв'язком. Складнопідрядні речення загалом становлять 70% від загальної кількості складних. Між окремими їх розрядами теж спостерігаємо нерівнозначність. Так, найчисельнішими (близько 28% від усіх складнопідрядних) є присубстантивно-означальні складнопідрядні речення⁶, у яких підрядні частини приєднуються до головних такими сполучними засобами: *який, що, рідше котрий, де, коли*. Наприклад: *Многих і благих Вам літ і, передусім, великої сили від Народженого Христа, яку Він вдихує в кожен українську душу* (XIV, с. 87); *Аж ось зближається на осяяти Самарянин, що зворушений нещастям, зліз з осяти, прийшов до лежачого, обмив і обвинув його рани, покритив його поживою, всадив на своє в'ючне звіря та відвіз до недалекої господи* (XII, с. 61).

Присубстантивно-означальні складнопідрядні речення відповідають одній з основних тенденцій мовлення проповідника – прагненню до чіткості, точності. У цьому випадку підрядні частини виконують функції конкретизації, уточнення через вказівку на об'єкт або його певну характеристику. До таких структур не завжди можна дібрати еквіваленти, бо описові можливості підрядних речень, порівняно зі словоформами (означеннями), значно більші. Порівняймо: *Бо народився Христос, який відкупить, поєднає людей <...>* (XIII, с. 235) / *Бо народився Христос-відкупитель* [спаситель] (запропонований відповідник наш. – О. П.), де відсутнє окреслення

⁶ Дотримуємось класифікації складнопідрядних речень, запропонованої чернівецькими синтаксистами [17].

об'єднавчої місії Христа. Окрім того, більшість підрядних речень узагалі не допускають заміни означеннями і є єдиним адекватним засобом вираження конкретних властивостей, як-от: *Це свято найбільшої чистоти й святості людини, яка ходила своїми стопами по землі* (XIII, с. 307).

Численність складнопідрядних з'ясувальних речень (19% від кількості всіх складнопідрядних) в аналізованих текстах тісно пов'язана із завданнями церковного проповідництва – тлумачення біблійних істин, пропагування морально-етичних засад християнської філософії. Власне, підрядна частина таких синтаксичних конструкцій служить засобом пояснення, конкретизації змісту опорних слів у головній частині. Тож цей тип підрядних речень задає особливий, рішучо-динамічний тон мовленню Йосифа Сліпого головно через виразність і багатство опорних слів. Напр.: *І молю Господа в оцій Жертві, щоб змилувався над нашою Церквою і народом і вкоротив час досвіду і кари, та прийняв з наших уст належну хвалу* (XII, с. 22); *Та не забуваймо, що Христос ніс це важчий хрест* (XIII, с. 97).

Складнопідрядні з'ясувальні речення є важливим стилетворчим засобом. Йдеться про випадки, коли:

а) опорні слова – це дієслова зі значенням спонукальної модальності. Ці дієслівні форми наказового способу зазвичай виражають прохання чи пересторогу на адресу вірних: *Тому-то помолімся до Господа Бога, щоб простив йому всі його свідомі і невідомі прогрішення і прийняв його у своє небесне царство* (XIII, с. 333); *І дякуймо Господеві, що ми своїми тими скромними силами, серед страшної неволі, поборюючи різні труднощі, і то не від чужих, але від своїх, вдержали оту святиню науки* (XIII, с. 338);

б) у ролі опорних слів головної частини використано дієслова виразної релігійної конотації – зі значенням віри, передусім віри в Бога чи його прославлення, як-от: *Ми мусимо мати сильну віру, що наша Церква ніколи не пропаде, не перестане існувати, як і наш нарід* (XIII, с. 223); *Та на Бога надія, що вони (труднощі. – О. П.) будуть поборені* (XIII, с. 338).

Досить поширені в аналізованих проповідницьких текстах займенниково-співвідносні речення (їхня кількість становить близько 12% від усіх складнопідрядних). У цих синтаксичних конструкціях відсутня чітка вказівка на об'єкт висловлювання. Така узагальненість, неконкретність зумовлена передусім толерантністю душпастиря, який часто вдається до аналізу негідного способу життя, викриття вчинків, що суперечать засадам християнської моралі, тощо. Йдеться насамперед про предметно-ототожнювальні речення як найпоширеніший різновид займенниково-співвідносних в аналізованих текстах. Їхня структура дає змогу реципієнтові порівняти себе з денотатом співвідносного слова (зазвичай вказівного займенника *той*) у головному компоненті, проаналізувати свої погляди, життєві принципи та поведінку, зіставити свій спосіб життя із зображуванним, зберігаючи повну конфіденційність. Напр.: *Та й нехай нинішнє це богослуження і звеличення піднесе нас на дусі та всім тим, що тратять надію і не вірять у кращу будучність нашої помісної Церкви, нехай додасть він сили* (XIII, с. 306); *Святий Іван Золотоуст, найбільший проповідник Католицької Церкви, в своєму „Слові на Пасху” завзиває всіх до радості, навіть тих, що не брали участі, ні у Великому Пості, ні Страстному Тижні, ні в молитві, ні в умертвленні, ні в Сповіді, ні в Св. Причастю, – щоби вони бодай радувались на Великдень та й в той спосіб стали учасниками найбільшого свята християнського світу* (XII, с. 57). Водночас предметно-ототожнювальні конструкції, у яких об'єкт висловлювання представлений узагальнено, допомагають проповідникові об'єднувати прихожан, спонукаючи їх до позитивної з позицій християнської філософії самоідентифікації. Такий ефект досягається головно завдяки семантиці кореляційного блоку (найчастіше *той, хто*): *Щасливий той, кого вчить Божя Премудрість* (XII, с. 228); *Тільки той, хто пішов на твердий, тернистий шлях, спосібний до великих подвигів* (XII, с. 231). Ці синтаксичні конструкції цілком підпорядковані головній функції церковної проповіді – єднанню християн через віру в Господа.

Досить активно в проповідницькому підстилі, як засвідчив аналіз спадщини Йосифа Сліпого, використано підрядні речення зумовленості (21% від усіх складнопідрядних). Об'єктивними причинами цього є завдання душпастиря – пояснювати життєві події, явища, біблійні істини, образи в їхній неповторній формі, створюючи своєрідну модель ідеальної божественної та грішної земної дійсностей. Розгорнута проповідником у підрядне обставинне речення характеристика події, порівняно з обставиною в простому реченні, – детальніша, конкретніша, а в деяких випадках – доступніша для сприймання на слух. Порівняймо: *Вправді ми стоїмо серед Великого Посту і з ним зв'язаного покутничого настрою, терпіння, милостині і умертвлення, щоби осягнути відпущення гріхів у Великодній Сповіді і гідно прийняти св. Причастя* (XIV, с. 97) і *Вправді ми стоїмо серед*

Великого Посту і з ним зв'язаного покутничого настрою, терпіння, милостині і умертвлення для осягнення відпущення гріхів у Великодній Сповіді і гідного прийняття св. Причастя. До деяких підрядних обставинних речень дібрати прості відповідники ідентичної семантики важко або й зовсім неможливо, як-от: *А цей образ є неначе її другою душею, другим я, бо в ньому відбивається немов на світлині уся душа, ціла людина* (XII, с. 59) і т. ін.

Речення зумовленості (причинові, умовні, допустові, мети) об'єднує спільна ознака – у них названо дві залежні одна від одної ситуації. Так, складнопідрядні речення причини дають змогу душпастирєві розкрити для слухачької аудиторії суть події чи явища (підрядна частина), наслідок якої констатується в проповіді як догма, спасительна істина або важливий в історії християнства епізод (головна частина): *Як хто нівечить Божий Храм, того знівечить Бог, бо Храм Божий святий – а Храм той то ви* (1 Кор 3,16.17) (XII, с. 22); *Він найважче страждає з усіх людей, тому що ніхто не мав благороднішої природи від Ісуса Христа* (XIII, с. 231).

Зазвичай складнопідрядні речення умови створюють стилістичний ефект душпастирських повчань: *Коли ми віритимемо в Бога і дивитимемо християнськими очима на нашу працю і на ціле життя, тоді зникне в нас руїна душі і тіла, до якого допроваджує безбожництво* (XII, с. 250); *З нашої Церкви може не залишитися нічого, якщо молитвою й жертвою не стинемо загибелі* (XIII, с. 161).

У підрядних реченнях мети Йосиф Сліпий зазвичай окреслює ті цілі, які стоять перед християнським світом загалом і до яких повинен прагнути кожен вірянин зокрема, а саме: необхідність відродження духовності українців, мотивація людських та господніх учинків, осягнення морального спокою й рівноваги, спасіння душі, Божої благодаті тощо. Показовими з цього погляду є такі структури: *І завданням вашим буде поправити той стан, і піднести його, скріпити добре, виполоти зло й допомогти розвинутися святості, щоб там знову зацвіло буйно церковне життя, як воно процвітало колись на наших землях* (XII, с. 27); *Та щоби дати їм доказ Своєї Божої всемогутності Христос приказав недужому встати взяти свою постіль і йти* (XII, с. 30); *Найперше нині свята Неділя і вона нас кличе, по всіх турботах і по цілотижневій праці, до церкви на Службу Божу, щоби піднести нашу думку до Бога, подякувати за всі добродійства і молити про дальшу поміч* (XII, с. 46).

Цікавими з погляду стилістичних можливостей у межах церковної проповіді є компаративні, зокрема двокомпаративні речення. Так, речення із розчленованим сполучником *чим ... тим* відображають градацію певної ситуації, поступальний рух від гріховності до моральної досконалості, що цілком відповідає положенням християнського світогляду: *Чим отже людина провадить доскональше життя, тим кращий вона має образ своєї душі* (XII, с. 59); *А чим благородніша людина, тим глибше страждає і морально переживає свої терпіння. Навпаки, чим більший нелюд, тим байдужніше й безоглядніше він відноситься до своїх терпіння, як це видно було не раз у тюрмах і лагерах* (XIII, с. 231).

Певні особливості простежуємо у використанні Йосифом Сліпим сурядного зв'язку. В аналізованих текстах презентанти складносурядних речень відкритої структури – єднальні та розділові – не поширені. Нечисленність цих різновидів складносурядних речень можна пояснити їхнім синтаксичним значенням, яке дещо суперечить тенденції мовлення проповідника до чіткості та однозначності: певний фрагмент реальної чи ірреальної дійсності представлений поєднанням кількох ситуацій (єднальні речення) або їхнім чергуванням у часі, просторі, відповідно до логіки подій чи взаємовиключенням (розділові речення). Напр.: *Горіли християни як смолоскоти і лилася ріками християнська кров в колісцях і церквах* (XII, с. 258); *Ніколи не сидів він дармо та ніколи уста його не були без молитви* (XIII, с. 297). Судження проповідника, натомість, характеризуються конкретністю, чіткою визначеністю фактів, ідей, істин відповідно до християнського світорозуміння. Водночас досить часто Блаженніший використовує такі різновиди складносурядних речень закритої структури:

- зіставно-протиставні: *Христос вправді народився в біді, але звеличують Його царі* (XII, с. 86); *На Тайній вечері довершилося пожертвування страстей, а в горді переніс Христос їх душевну частину* (XII, с. 222);

- невласне єднальні: *Так воно мусить бути і на майбутнє, і тому треба повинуватися ієрархії* (XII, с. 259–260); *Але нема радості без миру і спокою, і тому тільки зусиль вкладає в привернення всесвітнього миру Святіший Отець Папа Павло VI* (XII, с. 267);

- градаційні: *Та водночас кожна спільнота обнімає не лише громади більші і менші в сучасності, але вона злучена також історично впродовж віків свого існування* (XIII, с. 183).

Нечасто Йосиф Сліпий вдається до оформлення своїх суджень у безсполучникові синтаксичні конструкції, очевидно, тому, що вони, відтворюючи послідовність або

одночасність ситуацій реальної чи ірреальної дійсностей, позбавляють мовлення проповідника належної ораторської експресії та емоційності. Наприклад: *Прийшов Ангел відвалив камінь, повтікала сторожа, востав Христос, а заплакані мироносиці й апостоли возрадувались* (XIII, с. 96).

Доступність і чіткість як важливі вимоги до церковної проповіді не допускають появи складних синтаксичних конструкцій. Це не перешкоджає Блаженнішому будувати розлогі структури, які, на наш погляд, тяжко сприймати на слух, тому вони суперечать гомілетичним правилам, проте водночас визначають індивідуальний авторський стиль Йосифа Сліпого. Напр.: *А гляньте на землю, як вона змінє своє обличчя, як по всіх усюдах постають дома допомоги і милосердя, школи, храми, величаві будівлі, до яких сходяться вірні, щоби забути про все земське і вп'ялити зір у Бога, щоби відвернути увагу від щоденних журб, від матеріальних злиднів, а пам'ятати, що є ще інше, вище, досконаліше життя, життя духа і життя вічності* (XII, с. 47).

Отже, завдання церковної проповіді визначають смислову, структурну та стилістичну специфіку синтаксичних структур у проповідницькій спадщині Йосифа Сліпого. Водночас індивідуальні смаки Першоієрарха, його освіченість, особливий тип мислення формують сукупність тих специфічних ознак, які значною мірою виражають поняття ідіостилію. Вивчення семантико-синтаксичних та комунікативних особливостей синтаксичних конструкцій у церковних проповідях становить перспективу дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич Н. Проблеми терміновживання і термінотворення в сучасному конфесійному стилі // Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій : Матеріали Всеукраїнської наукової конференції / Н. Бабич. – Львів, 1998. – С. 161–169.
2. Бабич Н. Українська мова в релігійному (конфесійному) стилі (історія, сучасний стан, перспектива) / Н. Бабич // *Gatunki mowy i ich ewolucja. Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.* – Tom I. Mowy piękno wielorakie / Pod redakcją Ostaszewskiej D. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2000. – С. 246–256.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : Підручник / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
4. Горбач О. Мовостиль новітніх перекладів св. Письма на українську мову 19–20 вв. (1988) // Наукові Записки Українського Вільного Університету, ч. 13, Філософічний Факультет, Збірник Мовознавчої Комісії Наукового Конгресу в 1000-ліття Хрищення Руси – України / О. Горбач. – Мюнхен, 1988. – С. 29–98.
5. Грималовський І. С. Мова української духовної поезії XVIII–початку XIX століття : Автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Чернівецький національний ун-т ім. Ю. Федьковича / І. С. Грималовський. – Чернівці, 2006. – 20 с.
6. Дзюбишина-Мельник Н. Конфесійний стиль / Н. Дзюбишина-Мельник // *Najnowsze dzieje języków słowiańskich.* Українська мова. Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej. – Opole, 1999. – S. 184–200.
7. Дзюбишина-Мельник Н. Стильово-стилістичні орієнтації сучасного конфесійного стилю // Єдиними устами : Бюлетень Інституту богословської термінології та перекладів. – Львів, 1998. – № 2. – С. 6–15.
8. Дзюбишина-Мельник Н. Ще один стиль української літературної мови / Н. Дзюбишина-Мельник // *Культура слова.* – К., 1994. – Вип. 45. – С. 14–20.
9. Звегинцев В. А. Предложение и его отношение к языку и речи / В. А. Звегинцев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1976. – 308 с.
10. Куньч З. До історії термінів “казання” і “проповідь” / З. Куньч // Сучасна українська богословська термінологія : від історичних традицій до нових концепцій : Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Львів, 1998. – С. 184–190.
11. Куньч З. Церковна проповідь і проблеми культури мови / З. Куньч // *Християнство й українська мова : Матеріали наукової конференції, Київ, 5–6 жовтня 2000 року / Відп. ред. В. Німчук.* – Львів : Видавництво Львівської Богословської Академії, 2000. – С. 436–443.
12. Німчук В. Конфесійне питання і українська мова кінця XVI – початку XVII століть // *Берестейська унія і українська культура XVII століття : Матеріали Третіх „Берестейських читань”.* Львів, Київ, Харків, 20–23 червня 1995 р. / Б. Гудзяк, О. Турій (ред.); Львівська Богословська Академія, Інститут Історії Церкви. – Львів, 1996. – С. 1–32.
13. Німчук В. Українська мова – священна мова // *Людина і світ.* – 1992. – № 11–12. – С. 28–32; 1993. – № 1. – С. 35–38; № 2–3. – С. 38–44; № 4–5. – С. 14–18; № 6–7. – С. 26–31; № 8–9. – С. 20–24; № 10–12. – С. 26–31.
14. Німчук В. Християнство й українська мова / В. Німчук // *Українська мова.* – 2001. – № 1. – С. 11–30.
15. Огієнко І. Причини повстання перших перекладів Письма Святого на українську мову / І. Огієнко // *Дніпро : Календар-альманах на рік 1923 / Під редакцією : проф. Леоніда Білецького і Віктора Завадського.* – Львів : Накладом українського товариства допомоги емігрантам з великої України, 1923. – 106 с.

16. Огієнко І. Українська Житомирська Євангелія 1571 року : Опис пам'ятки, аналіз мови і словник : Нарис з історії культурного життя Старої Волині / І. Огієнко. – Тернів : Українська Автокефальна Церква, 1922. – 72 с.

17. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : Навч. посіб. для студ. філол. фак. ун-тів / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища шк., 1994. – 670 с.

18. Чепіга І. П. Ораторське мистецтво на Україні в XVI-XVII ст. / І. П. Чепіга // Українська мова і література в школі. – 1989. – № 10. – С. 64–68.

19. Чепіга І. П. Початки барокового проповідництва в українському письменстві / І. П. Чепіга // Мовознавство. – 1996. – № 6. – С. 25–30.

20. Чепіга І. П. Учительні євангелія як жанр ораторсько-проповідницького письменства / І. П. Чепіга // Мовознавство. – 1995. – № 5. – С. 39–46.

21. Чуба Г. В. До проблеми типологічного розрізнення Учительних Євангелій другої половини XVI-XVII ст. / Г. В. Чуба // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. – Львів, 1998. – Вип. 6. – С. 70–81.

22. Чуба Г. Мовні засоби впливу на слухача в українських Учительних Євангеліях кінця XVI ст. / Г. Чуба // Християнство й українська мова : Матеріали наукової конференції, Київ, 5–6 жовтня 2000 року / Відп. ред. В. Німчук. – Львів : Видавництво Львівської Богословської Академії, 2000. – С. 449–454.

ДЖЕРЕЛА

1. Твори Патріярха і Кардинала Йосифа / Зібрали о. проф. д-р Іван Хома і о. д-р Юрій Федорів. – Т. X–XIV. – Рим, 1979–1985.

Olga Petryshyna

Structurally-expressive specific syntactic constructions in church sermons (on the basis of Yosyf Slipy's sermons)

The article is devoted to analyzing different-type syntactic structures of Yosyf Slipy's sermons. Homiletic demands and individual manner of preaching define the peculiarities of syntactic elements in language creativity of Patriarch.

Key words: syntactic structure, simple sentence, complication elements, complex sentence, principal clause, subordinated clause, compound sentence, expressive function, church sermon.

Лілія Калужська

ОЦІННІСТЬ У ТЕКСТАХ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Робота визначає перекладознавчі особливості функціонування оцінності в текстах політичного дискурсу. Дослідження демонструє облігаторність відтворення компоненту оцінки в процесі перекладу алюзії та метафор, а також вплив оцінки на вибір способів іншомовного відтворення одиниць.

Ключові слова: оцінність, політичний дискурс, переклад, алюзія, метафора.

Перехід українського суспільства на демократичний шлях розвитку ініціював інтерес до політичного дискурсу. Трансформація суспільства, розвиток політичних еліт та лінгвістичне вираження цих процесів активно вивчається представниками соціальних наук: політологами, соціологами, культурологами, філософами, лінгвістами.

Функціонування країни на міжнародному рівні в ролі самостійного суб'єкта політики долучає використання перекладу, що висуває вимогу до перекладознавців вивчити особливості перекладу такого типу тексту. Для текстів політичного дискурсу стилеутворюючим фактором є оцінка [3, с. 94]. Лінгвісти активно досліджують функціонування компонента оцінки в текстах політичної комунікації, а саме одиниці різного лінгвального рівня, які вербалізують оцінку в текстах ЗМІ [2; 7] та політичних промовах [8]. Перекладознавці визначають роль компонента оцінки у процесі перекладу неометафор [9]. Недостатньо вивченим залишається перекладацький аспект функціонування оцінки в політичних текстах.

Мета роботи полягає у визначенні перекладознавчих аспектів функціонування оцінності в текстах політичного дискурсу. Реалізація цієї мети передбачає вирішення таких завдань: виявити